

---

# РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

---

УДК 351/354

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.2.33>

**М. М. Пономаренко**

аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування  
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

## ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІСТУ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Метою наукової статті визначено вивчення трансформації змісту публічно-управлінських відносин у сфері благоустрою населених пунктів, що визначає актуальність теорії та практики управління. Визначено, що в сучасних умовах все частіше питання забезпечення дієвості публічного управління та адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів пов'язується із вирішенням енергетичних викликів та пошуку шляхів ефективності впровадження концепції сталого розвитку на місцевому рівні. Підкреслено, що необхідним вирішення конкретних енергетичних та екологічних проблем як складових сфери благоустрою населених пунктів, типи процесів прийняття рішень і доступність ресурсів згадуються в літературі як аспекти, що впливають на політику сталого розвитку місцевих органів влади. Визначено, що на місцевому рівні питання забезпечення енергоефективності населених пунктів вирішується фрагментарно, хоча енергетична система України потребує децентралізації, що не можливо впровадити за браком фінансових ресурсів та надійної системи фінансування, що є критично важливими для успіху заходів з енергоефективності. Акцентовано, що сучасні методи управління у сфері забезпечення благоустрою населених пунктів відіграють все більшу роль в утриманні муніципальної інфраструктури та нерухомості. Наголошено, що такі методи мають включати і питання забезпечення децентралізованої відповідальності за ресурси та делегування відповідних завдань державним і приватним підприємствам. Зроблено висновки, що складність досягнення ефективності та якості нормативно-правового регулювання управління у сфері населених пунктів пов'язується передусім із багатовекторністю таких суспільних відносин. Встановлено, що є необхідним подальша діяльність із систематизації чинного законодавства України у сфері благоустрою населених пунктів, що має, зокрема, втілитися в розробці та прийнятті очікуваного та вкрай затребуваного для суспільства Містобудівного кодексу.

**Ключові слова:** суб'єктний склад правовідносин, управління, благоустрій, населений пункт, публічна влада, децентралізація, енергоефективність.

**Постановка проблеми.** До сфери благоустрою населених пунктів відносяться питання: озеленення; містобудування; розміщення зовнішньої реклами та малих архітектурних форм; осушення та очищення території, які зовсім не пов'язані між собою; освіта та культура; тощо. При цьому нормативне регулювання сфери благоустрою населених пунктів характеризується чисельними

актами, ряд із яких була ухвалена ще 30–40 років тому.

Отже, застарілість законодавства у сфері містобудування та його невідповідність європейським стандартам ускладнюють створення нормативних стандартів для інвестування та залучення іноземним інвестицій до відбудови населених пунктів України, яка очевидно вимагає допомоги з боку країн ЄС та США.

### **Стан наукової розробки проблеми.**

Питання благоустрою населених пунктів відноситься до багатоаспектних проблематик, де мають бути враховані, як правові, екологічні, економічні, соціальні, так і управлінські аспекти. Варто навести в цьому сенсі роботи таких вчених, як : К. С. Кучма, Ю. О. Легеза [1], О. В. Корнієвський, Г. М. Палій [2], С. Д. Кравченко [3] та інших. Однак при цьому питання вивчення особливостей суб'єктного складу управлінських відносин у сфері благоустрою населених пунктів залишається актуальним та затребуваним як з точки зору провадження теоретико-методологічних досліджень, так і з точки зору практики управління.

**Метою наукової статті** є вивчення змісту публічно-управлінських відносин у сфері благоустрою населених пунктів, що визначає актуальність теорії та практики управління.

**Виклад основного матеріалу.** До проблем нормативного регулювання у сфері містобудування відносяться також проблеми ліцензування окремих видів діяльності, отримання відповідних дозволів та сертифікатів. Дозвіл вимагається на етапі початку виконання будівельних робіт (ч. ст. 34 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [4]); на етапі проведення підготовчих робіт є необхідним повідомлення про початок виконання будівельних робіт чи дозволу (ч. 1–2 ст. 35 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [5]); розміщення зовнішньої реклами у населених пунктах може провадитися, також, на підставі дозволів, що надаються виконавчими органами сільських, селищних, міських рад (ст. 16 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [6]); ліцензія є необхідною у разі здійснення діяльності у вигляді будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми та значними наслідками; надання централізованого водопостачання та водовідведення; перероблення та захоплення побутових відходів (ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [6]).

Таким чином, є необхідним подальша діяльність із систематизації чинного зако-

нодавства України у сфері благоустрою населених пунктів, що має, зокрема, втілитися в розробці та прийнятті очікуваного та вкрай затребуваного для суспільства Містобудівного кодексу.

Встановлення змісту благоустрою населених пунктів як об'єкту населених пунктів на конституційному рівні визначається через такі норми, як: ст. 3 Конституції України, де закріплено, що людина, її життя і здоров'я, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю, а відтак є сутністю держави [7]; ст. 13 Конституції України, де описано такий режим права власності, як виключна власність українського народу, до складу якої входить такі об'єкти як земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України; при цьому закріплюється, що від імені Українського народу реалізація такого режиму власності здійснюються органами державної влади та органи місцевого самоврядування при встановленні права загального природокористування за умови відсутності наміру здійснення право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону [7]; ст. 50 Конституції України, де встановлюється право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що співвідноситься із ст. 2 Закону України «Про благоустрій населених пунктів», де зазначається, що забудова населених має відбуватися із дотриманням санітарної, екологічної, природоохоронної безприводу формулювання призначення благоустрою, що має бути у вигляді розроблення і здійснення ефективних, комплексних заходів з утримання територій населених пунктів у належному стані, їх санітарного очищення, збереження об'єктів загального користування, природних ландшафтів, та інших природних комплексів [7]; ст. 54 Конституції України, де встановлено обов'язок держави щодо забезпечення збереження історичних пам'яток, пам'яток культури та мистецтва, інших об'єктів, що мають історико-культурне значення, що деталізовано у ст. 2 Законі України «Про благоустрій населених пунктів», де описано ціль реалізації благоустрою через забезпечення належ-

ного утримання та раціонального використання об'єктів природоохоронного, оздоровчого та історико-культурного призначення [7].

Здійснення публічного управління та адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів має відбуватися задля: задоволення інтересів населення та суб'єктів господарювання, інтересів держави та корпоративних інтересів, що має відбуватися в процесі створення, реконструкції, модернізації, ремонту об'єктів благоустрою, що має відбуватися із відповідністю до нормативно встановлених стандартів, вимог, правил, нормативів з метою вирішення завдання щодо впровадження безпечних та комфортних умов проживання та перебування людей на території міст, селищ, сіл.

Згідно із ст. 19 Закону України «Про основи містобудування» визначається, що сталий розвиток населених пунктів передбачає їх екологічно збалансований розвиток, спрямований на створення повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів із дотриманням вимог природоохоронного законодавства щодо охорони навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічних вимог із охорони здоров'я людини, здійснення заходів для нейтралізації, утилізації, знищення або переробки всіх шкідливих речовин [10].

Політика розвитку міст – це набір стратегій і дій, спрямованих на покращення якості життя в містах, сприяння впорядкуванню території, соціальній інтеграції, екологічній стійкості та економічній конкурентоспроможності. Вони стосуються кількох сфер, таких як житло, мобільність, санітарія, навколишнє середовище, культура, освіта, охорона здоров'я, безпека тощо [11].

Публічне управління відіграє фундаментальну роль у розвитку міст, оскільки воно відповідає за планування, реалізацію та моніторинг державної політики, яка визначатиме форму та якість зростання міста. Добре державне управління може сприяти сталому розвитку, забезпечуючи якість життя населення та зберігаючи навколишнє середовище, тоді як погане

управління може призвести до таких проблем, як соціально-просторова сегрегація, погіршення стану навколишнього середовища, незахищеність тощо.

Викликів державного управління в міському розвитку багато і включають потребу збалансувати економічне зростання з екологічною стійкістю, сприяти соціальній інтеграції та справедливості, гарантувати участь і соціальний контроль, покращувати ефективність і прозорість, серед іншого. Щоб протистояти цим викликам, необхідно інвестувати в навчання державних менеджерів, модернізацію державного управління, інновації та технології, співпрацю та партнерство з різними соціальними акторами, серед інших стратегій.

Підсумовуючи, публічне управління та політика розвитку міст мають важливе значення для добробуту населення та майбутнього міст. Вони потребують інтегрованого, спільного, прозорого та заснованого на фактах підходу, який враховує особливості та потреби кожної території та кожної громади. Крім того, вони вимагають довгострокового бачення, яке виходить за рамки політичних циклів і спрямоване на сталий розвиток і соціальну справедливість.

В сучасних умовах питання забезпечення благоустрою населених пунктів має пов'язуватися із вирішенням питання підвищення ефективності використання ресурсів, що має встановлюватися як складова забезпечення якості надання публічних послуг та задоволеності громадян. Зіткнувшись із скороченням фінансових ресурсів і новими та зростаючими вимогами, спричиненими зміною клімату та демографічними тенденціями, політики та державні органи мають бути більш ефективними та ефективними у використанні коштів [12]. Водночас їм необхідно підвищити якість послуг і підвищити рівень задоволеності громадян їх наданням. Щоб досягти цього, багато міст проводять реформи організації та управління, розвитку людських ресурсів та співпраці з громадянським суспільством і бізнесом.

Отже, за останні кілька десятиліть в зарубіжних країнах ЄС розуміння здійснення публічного управління та адміністрування у сфері благоустрою населених

пунктів міського менеджменту радикально змінюється. В умовах розбудови сервісної держави відбувається трансформація органів державної влади та місцевого самоврядування на відповідних надавачів публічних послуг [13]. Відтак відбувається перехід від командо-адміністративної системи управління до прозорих системних адміністративних процесів щодо здійснення функцій держави і підвищенню якості публічних послуг. Громадянин став «клієнтом», який має право на ефективні, якісні послуги. Політики та державні відомства беруть за основу ринкові стандарти та принципи управління бізнесом. Для громадськості ця модернізація означала «єдине вікно», подовжені години роботи муніципальних установ і онлайн-доступ до окремих послуг [14].

В таких умовах забезпечення публічного управління та адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів має пов'язуватися із забезпеченням їх енергоефективності [15] та сервісності, що є відносно новими задачами сучасності.

Пошук підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів давно є однією з основних цілей європейської енергетичної політики, а отже, і національної, з огляду на стратегічну роль, яку вона відіграє для початку реального переходу до довгоочікувана економіка з низьким вмістом вуглецю. Енергозбереження та підвищення енергоефективності є надзвичайним важелем, здатним сприяти синергійному досягненню традиційних цілей енергетичної політики [16], серед яких безпека постачання, зменшення залежності від імпорту вуглеводнів [17] та скорочення викидів, що змінюють клімат, що створює позитивний вплив на конкурентоспроможність, технологічні інновації та створення нових робочих місць.

Енергоефективність вважається основою місцевих ініціатив сталого розвитку, які сприяють отриманню екологічних і особливо економічних переваг [18]. Це визнано одним із найважливіших питань у місцевих зусиллях щодо сталого розвитку.

Таким чином, в сучасних умовах все частіше питання забезпечення дієвості публічного управління та адміністрування

у сфері благоустрою населених пунктів пов'язується із вирішенням енергетичних викликів та пошуку шляхів ефективності впровадження концепції сталого розвитку на місцевому рівні.

Необхідність вирішення конкретних енергетичних та екологічних проблем як складових сфери благоустрою населених пунктів, типи процесів прийняття рішень і доступність ресурсів згадуються в літературі як аспекти, що впливають на політику сталого розвитку місцевих органів влади [19].

При цьому на місцевому рівні питання забезпечення енергоефективності населених пунктів вирішується фрагментарно, хоча енергетична система України потребує децентралізації, що не можливо впровадити за браком фінансових ресурсів та надійної системи фінансування, що є критично важливими для успіху заходів з енергоефективності.

Отже, сучасні методи управління у сфері забезпечення благоустрою населених пунктів відіграють все більшу роль в утриманні муніципальної інфраструктури та нерухомості. Такі методи мають включати і питання забезпечення децентралізованої відповідальності за ресурси та делегування відповідних завдань державним і приватним підприємствам.

Здійснення публічного управління та адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів має відбуватися задля: задоволення інтересів населення та суб'єктів господарювання, інтересів держави та корпоративних інтересів, що має відбуватися в процесі створення, реконструкції, модернізації, ремонту об'єктів благоустрою, що має відбуватися із відповідністю до нормативно встановлених стандартів, вимог, правил, нормативів з метою вирішення завдання щодо впровадження безпечних та комфортних умов проживання та перебування людей на території міст, селищ, сіл.

Згідно із ст. 19 Закону України «Про основи містобудування» визначається, що сталий розвиток населених пунктів передбачає їх екологічно збалансований розвиток, спрямований на створення повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі

раціонального використання ресурсів із дотриманням вимог природоохоронного законодавства щодо охорони навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічних вимог із охорони здоров'я людини, здійснення заходів для нейтралізації, утилізації, знищення або переробки всіх шкідливих речовин [19].

В сучасних умовах питання забезпечення благоустрою населених пунктів має пов'язуватися із вирішенням питання підвищення ефективності використання ресурсів, що має встановлюватися як складова забезпечення якості надання публічних послуг та задоволеності громадян. Зіткнувшись із скороченням фінансових ресурсів і новими та зростаючими вимогами, спричиненими зміною клімату та демографічними тенденціями, політики та державні органи мають бути більш ефективними та ефективними у використанні коштів [12]. Водночас їм необхідно підвищити якість послуг і підвищити рівень задоволеності громадян їх наданням. Щоб досягти цього, багато міст проводять реформи організації та управління, розвитку людських ресурсів та співпраці з громадянським суспільством і бізнесом.

Енергоефективність вважається основою місцевих ініціатив сталого розвитку, які сприяють отриманню екологічних і особливо економічних переваг [12]. Це визнано одним із найважливіших питань у місцевих зусиллях щодо сталого розвитку.

**Висновки.** Таким чином, в сучасних умовах все частіше питання забезпечення дієвості публічного управління та адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів пов'язується із вирішенням енергетичних викликів та пошуку шляхів ефективності впровадження концепції сталого розвитку на місцевому рівні.

Необхідність вирішення конкретних енергетичних та екологічних проблем як складових сфери благоустрою населених пунктів, типи процесів прийняття рішень і доступність ресурсів згадуються в літературі як аспекти, що впливають на політику сталого розвитку місцевих органів влади [12].

При цьому на місцевому рівні питання забезпечення енергоефективності населених пунктів вирішується фрагмен-

тарно, хоча енергетична система України потребує децентралізації, що не можливо впровадити за браком фінансових ресурсів та надійної системи фінансування, що є критично важливими для успіху заходів з енергоефективності.

Отже, сучасні методи управління у сфері забезпечення благоустрою населених пунктів відіграють все більшу роль в утриманні муніципальної інфраструктури та нерухомості. Такі методи мають включати і питання забезпечення децентралізованої відповідальності за ресурси та делегування відповідних завдань державним і приватним підприємствам.

### Список використаної літератури:

1. Кучма К. С., Легеза Ю. О. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері екології та природних ресурсів: процедурний аспект : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 192 с.
2. Корнієвський О. Палій Г. Громадський контроль як дієвий інструмент впливу на владу. *Віче*. 2015. № 9. С. 38–40. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche\\_2015\\_9\\_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_9_22).
3. Кравченко С. Д. Контроль за охороною та використанням земель житлової та громадської забудови в містах України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2010. 16 с.
4. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3038-17/print>
5. Про порядок розміщення пересувних тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності на території міста Павлоград: Рішення від 19.06.2013 року № 937-35/VI / Павлоградська міська рада. URL: <http://pavlogradmrada.dp.gov.ua/arkhitektura/pro-poryadok-rozmishhennyaperesuvnikh-timchasovikh-sporud-dlya-provazhennyapidpriehmnicko%D1%97diyalnosti-na-teritori%D1%97mista-pavlograd.html>
6. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон від 02 травня 2015 р. № 222-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
7. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР /

- Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
8. Комзюк А. Т., Паньчук О. В. Громадський контроль як засіб забезпечення законності у сфері державного управління. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 23. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs\\_2003\\_23\\_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2003_23_36).
9. Про благоустрій населених пунктів : Закон від 6 вересня 2005 р. № 2807-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2807-15/page2>.
10. Про основи містобудування : Закон від 16 листопада 1992 р., № 2780XII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>
11. Public management and urban development policies URL. <https://curasa.app/en/page/public-management-and-urban-development-policies>
12. Urban management and administration <https://www.connective-cities.net/en/topics/good-urban-governance/urban-management-and-administration>
13. Olga Degtiareva, Yuliia Leheza, Maik Richter. Ensuring energy efficiency of settlements in Ukraine and EU countries: legal, economic and managerial aspects *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 10 No. 2, 2024. P. 85–95
14. Лєге́за Ю. О. Проблеми нормативно-правового забезпечення відносин у сфері електроенергетики як складової права на безпечне довкілля: досвід ФРН та України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 190–192
15. Oikonomou, V.; Becchis, F.; Steg, L.; Russolillo, D. Energy saving and energy efficiency concepts for policy making. *Energy Policy* 2009, 37, 4787–4796.
16. Geller, H.; Harrington, P.; Rosenfeld, A. H.; Tanishima, S.; Unander, F. Policies for increasing energy efficiency: Thirty years of experience in OECD countries. *Energy Policy* 2006, 34, 556–573
17. Wang, X.; Hawkins, C.; Lebrede, N.; Berman, E. Capacity to sustain sustainability: A study of U.S. cities. *Public Adm. Rev.* 2012, 72, 841–853.
18. Krause, R. M.; Feiock, R. C.; Hawkins, C. V. The administrative organization of sustainability within local government. *J. Public Admin. Res.* 2016, 26, 113–127.
19. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3038-17/print>
20. Про порядок розміщення пересувних тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності на території міста Павлоград: Рішення від 19.06.2013 року № 937-35/VI / Павлоградська міська рада. URL: <http://pavlogradmrada.dp.gov.ua/arkhitektura/pro-poryadok-rozmishhennyaperesuvnikh-timchasovikh-sporud-dlya-provazhennyapidpriehmnicko%D1%97diyalnosti-na-teritori%D1%97-mista-pavlograd.html>
21. Лєге́за Ю. О. Проблеми нормативно-правового забезпечення відносин у сфері електроенергетики як складової права на безпечне довкілля: досвід ФРН та України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 190–192.

### **Ponomarenko M. Transformation of the content of public-administrative relations in the sphere of urban development**

*The purpose of the scientific article is to study the transformation of the content of public-administrative relations in the sphere of urban development, which determines the relevance of the theory and practice of management. It is determined that in modern conditions, the issue of ensuring the effectiveness of public management and administration in the sphere of urban development is increasingly associated with solving energy challenges and finding ways to effectively implement the concept of sustainable development at the local level. It is emphasized that it is necessary to solve specific energy and environmental problems as components of the sphere of urban development, types of decision-making processes and availability of resources are mentioned in the literature as aspects that affect the sustainable development policy of local authorities. It is determined that at the local level, the issue of ensuring energy efficiency in settlements is resolved in a fragmented manner, although the energy system of Ukraine requires decentralization, which cannot be implemented due to the lack of financial resources and a reliable financing system, which are critically important for the success of energy efficiency measures. It is emphasized that modern management methods in the field of ensuring the improvement of settlements play an*

*increasingly important role in the maintenance of municipal infrastructure and real estate. It is emphasized that such methods should also include issues of ensuring decentralized responsibility for resources and delegating relevant tasks to state and private enterprises. It is concluded that the complexity of achieving the efficiency and quality of regulatory and legal regulation of management in the field of settlements is primarily associated with the multi-vector nature of such social relations. It has been established that further work is necessary to systematize the current legislation of Ukraine in the field of urban development, which should, in particular, be embodied in the development and adoption of the expected and highly demanded Urban Planning Code for society.*

**Key words:** *subject composition of legal relations, management, urban development, urban area, public authority, decentralization, energy efficiency.*